

SZEMLE

FÁZSI LÁSZLÓ

tanácselnök

Nyíregyházi Törvényszék
(Nyíregyháza)

FEDOR ANETT

bírósági titkár

Nyíregyházi Törvényszék
(Nyíregyháza)

STÁL JÓZSEF

járásbíró

Nyíregyházi Járásbíróság
(Nyíregyháza)

A jog erejének biztonsága

Megjegyzések Elek Balázs
monográfiájához*

I.

A jogerő kérdése

Azt még elfogadhatónak tartjuk, ha egy újságíró az előzetes letartóztatás tárgyában hozott határozat jogerejének a kérdését is belekeveri az erről szóló tudósításába; az viszont már kifejezetten zavaró, ha ugyanez a bírósági sajtószóvivő tájékoztatójában fordul elő, az pedig kifejezetten aggasztó, amikor olyan bírósági határozatra vezetett *záradék* formájában találkozunk a jogerőre emelkedés megállapításával, amelynek esetében ennek deklarálása nem csak szükségtelen, hanem félrevezető is. Ehhez képest mindegyik eset előfordulására bőven találhatunk példákat, a sajtóban éppúgy, mint saját házuk táján, ami elég világosan jelzi, hogy nincs minden rendben a jogerő

mibenlétének vagy ha úgy tetszik: jelentőségének megítélését illetően.¹ Ez mindenképpen indokolja a kérdés behatóbb vizsgálatát, már csak azért is, mert sok fogódzót nem találunk a jelenkori jogirodal-munkban. Ezért a büntetőjog művelői számára jelentős eseménynek tartjuk „*A jogerő a büntetőeljá-rásban*” című monográfia megjelenését, miután *Elek Balázs* e munkájának értékelésével kapcsolatban a közhelyszerűvé koptatott hiánypótló jelző használatát valóban elengedhetetlennek tekintjük, hiszen a jogerő kérdésének ilyen kimerítő részletességű tematikus feldolgozásával a jogelmélet mindezidáig adósa volt a gyakorlatnak, amelynek problémáival korábban csak *Kardos Sándor* és *Háger Tamás* foglalkozott.²

II.

Az összefüggések rendszere

Egy monográfia jelentőségének valódi fokmérőjét azonban természetesen *nem a témája, hanem* a tárgyával foglalkozó szakemberek általi *használhatósága* jelenti, ami nagymértékben a feldolgozás módszerén és a kutatási eredmények rendszerezésén múlik. Ezért tartjuk fontosnak annak áttekintését, hogy *Elek Balázs* milyen megközelítésben vizsgálja a büntetőeljá-rásban érvényesülő jogerő kérdéseit. Ilyen tekintetben azt állapíthatjuk meg, hogy a szerző a kutatása tárgyát képező jogintézmény minden számba vehető összefüggésére fi-

gyelemmel volt, s ennek eredményét a téma iránt érdeklődő jogalkalmazó számára is jól használható tematika szerint ismerteti, amelynek során a *következő nagyobb témaköröket* érinti: 1. az igazság és a jogerő összefüggése; 2. a jogerő meghatározása; 3. a részjogerő; 4. a jogerő stádiumai; 5. az ügydöntő határozatok jogerejének hatásai; 6. a határozatok jogerőre emelkedésének időpontja; 7. a záradék; 8. a jogerő feloldása.

E tematika keretei között a szakmájának elméleti kérdései iránt is fogékony jogász számára a könyv legizgalmasabb részét véleményünk szerint az *igazság és a jogerő* összefüggéseivel foglalkozó fejezete képezi, amelynek problematikáját a szerző meglehetősen tág kontextusban vizsgálja, anélkül, hogy szem elől tévesztené kutatásának tárgyát, hiszen a jogerő intézménye az igazságszolgáltatástól elvonatkoztatva csupán egy értelmezhetetlen fogalmat jelentene, amiből magától értetődően következik a filozofikus tartalma ellenére sem megkerülhető „igazság” kérdésének viszonyítási pontként való meghatározása. Ennek figyelmen kívül hagyása ugyanis meggyőződésünk szerint éppen a jog lényegének szem elől tévesztését jelentené, aminek a jelentőségén mit sem változtat a jogászai gondolkodás fogalomrendszerének esetleges kiforratlansága.³

Ennek tükrében különösen érdekesítő a bírói meggyőződés és az igazság viszonyáról olvasni, mivel *Sascha Ziemann* szerint az anyagi igazság megismerésekor a bünte-

1 Ezt többek között az is jelzi, hogy a Debreceni Ítéletábla büntető fellebbezési tanácsai is ellentétes gyakorlatot folytatnak pl. a perújítási indítványt elutasító elsőfokú végzést helybenhagyó határozatuk jogerőre emelkedésének tanúsítása terén. Ld. pl. Bkf. II. 619/2012/2. és Bkf. III. 875/2012/2. számú határozatok, amelyek közül csak az utóbbira vezetett záradékot a táblabíróság tanácselnöke.

2 *Kardos Sándor–Háger Tamás*: A bírói határozatok végrehajthatósága, a határozat jogerősítő záradékkal való ellátása. Debreceni Jogi Műhely 2011. április, 1–11.

3 Ld. pl. *Lamm Vanda–Peschka Vilmos* [főszerk.]: Jogi Lexikon. KJK-KERSZÖV, Budapest, 1999. 292.

tőeljárás során csupán a bíró szubjektív bizonyosságáról van szó.⁴

Már csak ezért is megkülönböztett figyelmet érdemel a szerző álláspontja szerint pszichológiai tényezők alapján⁵ kialakuló *belső meggyőződés zsinórmértékkénti* elfogadásának a kérdése, annak megjegyzése mellett, hogy a magunk részéről szívesen olvastuk volna a szerző saját álláspontjának kifejtését is a bírói meggyőződésre alapozott ítéletalkotás hatályos szabályozásának megítélését illetően. Tapasztalataink szerint napjaink ítélkezési gyakorlatában ugyanis a közvetlen bírói bizonyítás háttérbe szorulásának tendenciája figyelhető meg; ez szükségszerűen csökkenti a bírói meggyőződést hitelesítő pszichológiai tényezők jelentőségét, amire a továbbiakban a szerző is utal azon álláspontjának kifejtésekor, miszerint „a különböző gyorsító törvénycsomagok egyre nagyobb teret engedtek annak, hogy a bíróság eljárása a büntetőeljárás központi szerepéből ismét a nyomozási szakasz egyszerűsített megisméltése, formális ellenőrzése legyen”.⁶ Ez ugyanis önmagában véve is arra mutat, hogy a belső meggyőződés kialakulásának kívánalma a gyakorlatban kevésbé érvényesülhet, s szerepét paradox módon a nyomozás eredményével kapcsolatos kételyek hiánya veszi át a bírói gondolkodásban, vagyis egyet kell értenünk a szerző álláspontjával abban, hogy csupán látszólagos „különbség van a bírói ítélet bizonyossági szintjében a common law és a kontinentális jogrendszerű országok között”.⁷

Legalább ilyen izgalmas felvetéseket olvashatunk a monográfiának a *ténykérdésben való fellebbezés* problematikájával foglalkozó következő

részében is, amelynek a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény [Be.] 75. § (1) bekezdésében foglalt szabály értelmezésére vonatkozó megállapításai a gyakorló jogász számára sem lehetnek közömbösek. A szerző álláspontja szerint ugyanis „a büntetőeljárásról szóló törvénynek azon rendelkezése, hogy »ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására«, részben nem ment át a bírói gyakorlatba, részben ellentétes jogértelmezést eredményezett. A szabály alkalmazása esetén eleve lehet tudni, hogy a törvényesen megállapított tényállás sem megalapozott nem lesz, de a valóságot sem fogja tartalmazni, mégis jogerőre emelkedhet”.⁸ [Ezért is értekezhetett *Ernst Beiling* már 1928-ban a jogerő „kétségtelenül botrányos” hatásáról, mert szerinte ezáltal olyan döntések is véglegessé válnak, amelyek ténybeli vagy jogi tekintetben tévesek avagy nem meritik ki az eljárás tárgyát.⁹

Ennek bekövetkezése szélsőséges esetben kétségtelenül előfordulhat a szóban forgó bizonyítási szabály következetes alkalmazása esetén, amennyiben a konkrét ügyben eljáró ügyész nem tud felnőni a feladathoz. Ezért csupán az a kérdés, hogy melyik eset jelent nagyobb veszélyt a jogbiztonságra: az, amikor a bűnöző a felületes vádképviselő eredményeként elkerüli a felelőségre vonást vagy az, ha ennek megelőzése érdekében a tisztességes eljárás követelményét figyelmen kívül hagyó bíró az ügyészi szerepet is magára vállalja? Számunkra e kérdés megválaszolása magától értetődik, miután a jogbiztonság érvényesülését a bíró függetlenségének és

elfogulatlanságának megkérdőjelezhetőségénél inkább veszélyeztető helyzetet nem tudunk elképzelni. Ezen álláspontunk megvilágítása céljából talán nem érdektelen idézni a Be. 75. §-ának (1) bekezdését módosító *2006. évi LI. törvény* miniszteri indokolásából, amely szerint: „A bíróság nem nyomoz. Független és pártatlan szerv, melynek feladata a bizonyítékok szabad értékelése és az ügy érdemét illetően a jogszabályoknak megfelelő, igazságos döntés meghozatala. A *tisztességes eljárás alapkövetelményének alapfeltétele* a vádlói és az igazságszolgáltatási funkció szétválasztása. (...) A váddal való rendelkezésből fakadó eljárási feladatok teljesítése vagy elmulasztása kizárólag a vádló (rendszerint a közvádó, az ügyész hivatásbeli) felelőssége. (...) Az állami büntetőigény érvényesítése az ügyész alkotmányos kötelezettsége és ennek a szakmai, hivatásbeli mulasztásból eredő elenyészésének kockázatát is az ügyész viseli. A kockázat csökkentéséhez fűződő érdek semmiképpen nem lehet erősebb, mint a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítése. Ez utóbbinak viszont alapvető feltétele az eljárásbeli funkciók tiszta elkülönítése.”¹⁰

Ez utóbbi követelmény azonban sajnos napjainkig sem valósult meg, miután az Elek Balázs által is felhívott *kollégiumi vélemény* szerint „a hivatkozott szabály nem azt jelenti, hogy a bíróság a vádló indítványa hiányában terhelő bizonyítékot nem szerezhet be, illetve bizonyítékot nem vizsgálhat meg, hanem csupán azt, hogy erre nem köteles. Ebből pedig az fakad, hogy erre nem is kötelezhető, tőle nem számon kérhető.”¹¹ A bírót azon-

4 *Ziemann, Sascha*: Ist Rechtskraft noch zeitgemäß? Zur Unflexibilität des Rechtssystems bei der Durchführung von Strafverfahren. 8. Forrás: http://www.jura.uni-frankfurt.de/ifkurl1/neumann/Lehrstuhlteam/Ziemann/publikationen/ziemann_rectskraft_ARSP-B103.pdf [2012. november 5.]

5 *Elek*: i. m. 51.

6 *Elek*: i. m. 54.

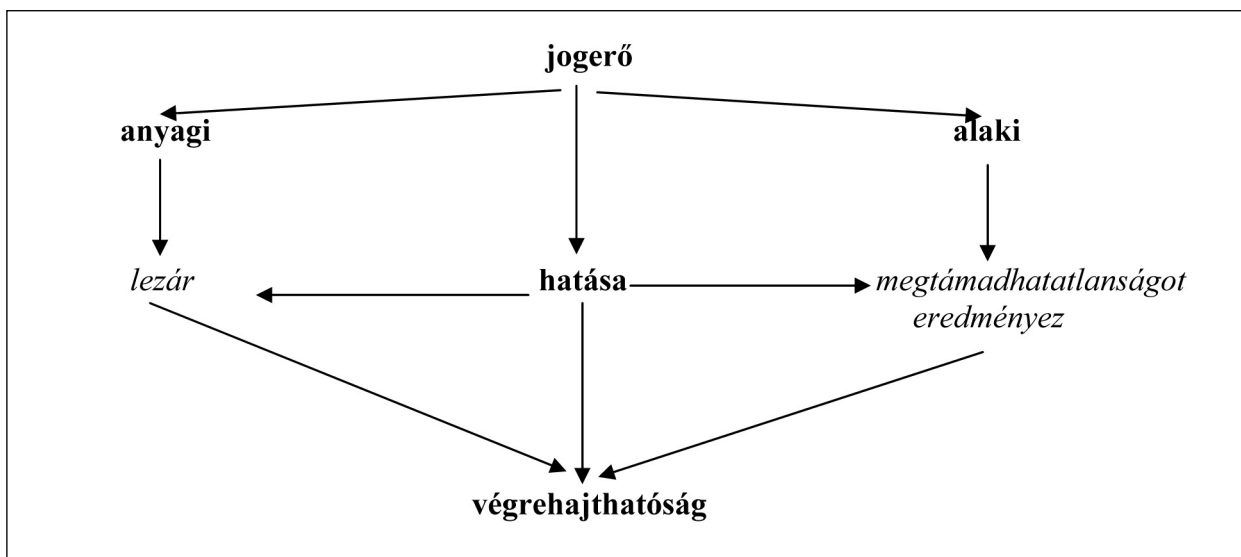
7 *Elek*: i. m. 51.

8 *Elek*: i. m. 55.

9 *Beiling, Ernst*: Deutsches Reichsstrafprozeßrecht. In: *Ziemann*: i. m. 1.

10 37. §-hoz fűzött miniszteri indokolás.

11 1/2007. BKv. In: *Elek*: i. m. 57.

ban ez a vélemény sem igyekszik korlátozni a vádat alátámasztó bizonyíték hivatalból történő megszerzésében, vagyis a „vádpártoló” bizonyítás lefolytatásában, aminek a lehetősége nem csupán az alapelvi szinten megfelelően elhatárolt eljárási funkciók összerosódása miatt tekinthető aggályosnak, hanem azért is, mert a hatályos szabályozásból következően a bűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonása ma nem csupán az ügyész aktivitásán, hanem a bíró szerepfelfogásán is múlhat. Ám a különböző ügyekben tapasztalható eltérő bírói attitűd számonkérésére senkinek sincs lehetősége, ami akár a diszkriminatív jogalkalmazás kérdését is felvetheti; a jogalkalmazásnak a jogbiztonság érvényesüléséhez – az Alkotmánybíróság álláspontja szerint – elengedhetetlen kiszámíthatóságáról¹² pedig bizonyosan nem beszélhetünk.

Ennek tükrében pedig manapság a bizonyítási teher értelmezésének gyakorlati érvényesülése terén jogbiztonságról aligha beszélhetünk. Annál is inkább, mert: „A Be. 351. §-ának az elsőfokú ítélet megalapozatlanságához vezető okokat felsoroló (2) bekezdése [...] a megalapozatlanság mikénti értékelése tekin-

tetében semmilyen mérlegelést nem tesz lehetővé a másodfokú bíróság számára. Legfeljebb elgondolkodhat azon, hogy az elsőfokú bíróság részéről ügyészi indítvány hiányában fel nem vett bizonyítás nyilvánvaló megalapozatlanságot eredményező elmulasztásának értékelésekor a Be. melyik rendelkezését kell szem előtt tartania. Azt, amelyik erre irányuló kötelezettség előírása helyett legalább igyekszik motiválni a jogalkalmazót a valóság feltárására; vagy pedig azt, amelyik az ügyész szakmai igényességére bízna a bizonyítás kereteinek meghatározását. De végül úgy dönthet, ahogy jónak látja, s gyakorlatilag bármilyen döntést hoz is, azt nehezen lehet támadni.”¹³

A vázolt probléma lényegét tehát a szerző álláspontjától *eltérően* alapvetően nem az anyagi igazság sérelmét hordozó ítélet jogerőre emelkedésében, hanem a *bírói önkény* lehetőségét is magában rejtő következtelen szabályozásban látjuk, mivel meggyőződésünk szerint a büntető igazságszolgáltatás gyakorlása során e tevékenység célja semmilyen körülmények között sem szentesítheti az önkényes megoldások alkalmazását, amely-

nek veszélyére előzőleg a szerző is felhívja a figyelmünket.¹⁴

III. A gyakorlat igénye

A jogerő mibenlétének megítélése, illetve a jogerőre emelkedés megállapítása terén tapasztalható meglehetősen kaotikus gyakorlat ismeretében azonban a jogalkalmazót, különösképpen a bírót, elsősorban az érdekelheti, hogy milyen válaszokat kap a jogintézmény meghatározása körében felmerülő kérdéseire, miután a materiális vagy processzuális igazság dilemmáján szükségképpen túl kell lépnie ahhoz, hogy egyáltalán ítélni tudjon, mivel a jogalkotó egyértelmű állásfoglalásának hiányában ezt a problémát kénytelen a rutinja alapján megoldani. Ezzel szemben megítélésünk szerint Elek Balázs munkájának ismeretében a jövőben senkinek nem okozhat gondot annak eldöntése, hogy mikor kell a büntetőügyekben hozott határozatok jogerőre emelkedését megállapítani.

A szerző ugyanis bő terjedelemben foglalkozik a jogerő kérdésének meghatározásával – hiszen ha-

12 11/1992. (III. 5.) AB határozat.

13 Fászi László: A bizonyítási teher értelmezésének gyakorlati kérdései bírói szemmel. Magyar Jog 2009. 1. 23.

14 Elek: i. m. 52.

zánkban is érvényes, hogy a büntetőeljárás jogerő intézménye nem nyer kifejezett törvényi szabályozást¹⁵ –, amelynek legjelentősebb hozadékát a gyakorló jogász számára az *anyagi és az alaki jogerő kérdésének tisztázása* jelentheti, mivel a Legfelsőbb Bíróság iránymutató jelentőségű 1/2007. BKv. számú kollegiumi véleményében kifejtett álláspont tükrében ennek az ítélkezési gyakorlatra is kiható jelentősége van. Ennek kapcsán érdemes magát a szerzőt idézni, aki szerint: „Abban nem lehet vita, hogy az alaki jogerő az eljárás jog intézménye. Vitatott csak az anyagi jogerő lehet, attól függően is, hogy mit értünk alatta. Amennyiben abból indulunk ki, hogy az ítélet egy új jogviszonyt hoz létre az állam és az elítélt között, akkor anyagi jogi intézménynek tekinthetjük. Erre az álláspontra juthatunk akkor is, ha a záró hatás következményeire szűkítjük annak értelmét. Valójában azonban az újabb eljárás tilalma, mint újabb büntetőeljárás lefolytatását megakadályozó ok, egyértelműen a büntetőeljárás intézménye, így az anyagi jogerőben egyaránt van eljárási és anyagi jogi hatás is.”¹⁶ Ennek megfelelően az anyagi és az alaki jogerő összefüggéseinek sémája a szerző megközelítése alapján, az ábrán látható.

Emellett azonban a szerző foglalkozik még az abszolút és a relatív alaki jogerő, valamint az egyszerűsített és a bővített, illetőleg a feltételes és a feltétel nélküli jogerő kérdésével is, ami plasztikusan jelzi a jogerő problémájának komplexitását, amelynek ismerete jelentős mértékben elősegítheti a „hályogkovácsszerű” jogászkodás veszélyeinek elkerülését. Kiemelendő-

nek tartjuk továbbá a *ne bis in idem* elvének a jogerő hatásainak keretei között található részletes elemzését, amelynek a jogalkalmazási gyakorlatra is kiható jelentősége pl. a Legfelsőbb Bíróság 6/2009. BJE számú jogegységi határozatának¹⁷ tükrében a gyakorló jogászok számára sem lehet kérdéses, amivel a folytatólágosság és a *tettazonosság* kérdéskörében foglalkozik részletesen a szerző.¹⁸

A büntetőeljárás törvényt a napi feladatok elvégzésének sokszor nyomasztó terhével együtt alkalmazni kényszerülő gyakorló jogász számára azonban az elméleti tisztánlátás mellett természetszerűleg nem kevésbé fontos annak egyszerű eldönthetősége sem, hogy a határozat *mikor emelkedik jogerőre*, illetőleg milyen határozatokot kell az ennek bekövetkezését tanúsító záradékkal ellátni, a részjogerővel kapcsolatos elképzelések esetlegességéről már nem is szólva. Tapasztalataink szerint ugyanis még a jogerő mint az *ügydöntő határozat végrehajthatóságát biztosítani hivatott jogintézmény* és a jogerőre emelkedés időpontjának kérdése közötti összefüggés megítélése sem egyértelmű a gyakorlatban. A látszólag egyszerű kérdések összetettségét jelzi, hogy a szerző 6. oldalán keresztül foglalkozik a záradékolás problémájával, az eltérő gyakorlati megoldások, illetőleg álláspontok ismertetésével, valamint az ennek körében felhozható érvek és ellenérvek bemutatásával, amelynek során rámutat az ellentétes jogértelmezés alapját képező törvényi rendelkezések következetlenségeire is. Ezek elemzésének eredményeként jut a szerző a bevezetőben említett problémát érintően arra a megállapításra, hogy: „Ha jogerőt

állapítanánk meg, a kényszerintézkedésről szóló határozat jogereje kizárná az újabb döntést és eljárást a kényszerintézkedésről, így az félrevezető is lehet.”¹⁹

A gyakorlati problémák további konkrét eseteként felhozhatjuk a *kötőerő* kérdését is, hiszen a téves ügyészi tájékoztatást követően benyújtott vádindítványt elutasító elsőfokú végzést helybenhagyó határozatában a másodfokú bíróság pl. arra mutatott rá, hogy „a vádindítványt nem teszi törvényessé az sem, hogy a pótmagánvádlót az ügyészségi határozatban tévesen tájékoztatták. Az ügyészségi határozat nem köti a bíróságot, nincs kötőereje, ügyészi jogkörben megváltoztatható.”²⁰ Ezért emeljük ki a kötőerő és a jogerő kapcsolatának elemzését: ennek ismeretében a kötőerő fogalmilag pontatlan használata is elkerülhető lehet a jövőben a bíróságok részéről, aminek a viszonylag ritka előfordulása sem csökkentheti a törvénykezőtől mindenkor elvárható precizitás jelentőségét. A *Legfelsőbb Bíróság* például a törvényesség érdekében lefolytatott jogorvoslati eljárás eredményeként meghozott egyik határozatának indokolásában kifejtette, hogy „álláspontja szerint az elsőfokú bíróság büntetés végrehajthatóságának kizártságát megállapító határozatához nem fűződik alaki és anyagi kötőerő”.²¹ Az anyagi kötőerő kérdésnek felmerülésével azonban más határozatban is találkozhatunk.²²

Legalább ilyen hasznos lehet a gyakorló jogászoknak Elek Balázs könyvének az ügydöntő határozatok *indokolásának bizonyító erejével* foglalkozó része, mivel a városi bíróságok ítélkezési gyakorlatában

15 Ld. Ziemann: i. m. 2.

16 Elek: i. m. 88–89.

17 „Amennyiben a bíróság a vád tárgyává tett és a bűncselekmény egységébe tartozó cselekményt jogerősen elbírált, határozata e bűncselekmény tekintetében res iudicata-t eredményez. A Be. 6. § (3) bekezdésének d) pontjára figyelemmel nincs helye újabb vádemelésnek olyan részselekmény miatt, amely a már elbírált bűncselekmény egységébe tartozik, de nem képezte a jogerős határozatban megállapított tényállás részét. Ebben az esetben a Be. 408. § (1) bekezdésének a/2. pontja alapján perújításnak lehet helye.”

18 Elek: i. m. 153–157.

19 Elek: i. m. 235.

20 Bírósági Határozatok 2007. 7. 503. jogeset.

21 Legf. Bír. Bt. II. 846/2008. EBH 2008. 1855. Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2008/2.

22 Ld. EBH 2004. 1016. III.

nemegyszer találkozhatunk más ügyben hozott ítéletek bizonyítási eszközként történő felhasználásával. A szerző ennek kapcsán kifejtett álláspontja szerint a jogerős ügydöntő határozat bizonyító ereje nem azonosítható a valódiságának funkciójával.²³ Elek egyetért Farkas József azon álláspontjával, amelynek értelmében ellentétben állna „a törvényesség követelményével olyan elmélet elfogadása, amely a valódiság fikcióját látná a jogerő lényegében”.²⁴ Ugyanakkor a saját véleményének lényege az, hogy „a rendelkező részben és – egyes kivételektől eltekintve – az indokolásban foglaltakat egyaránt igaznak kell elfogadni mindaddig, amíg a bíróság ezt rendkívüli perorvoslat eredményeként meg nem változtatja.”²⁵

A szerző ezen álláspontjának elméleti megalapozottságát a magunk részéről sem tartjuk vitathatónak, ezért csupán azt kívánjuk megjegyezni, hogy abból megítélésünk szerint *semmi esetre sem következik* az indokolás más ügyben bizonyítási eszközöként való felhasználásának lehetősége. Ez ugyanis meggyőződésünk szerint ellentétben állna a Be. 75. §-ának (1) bekezdésében meghatározott azon követelménnyel, amely szerint a bizonyítás során a tényállás valóságának megfelelő tisztázására kell törekedni, miután ennek a kívánalomnak a valódiság funkciójával nem rendelkező ügydöntő határozat bizonyítási eszközként való felhasználásának megengedése aligha fel lehetne meg, már csak azért sem, mert ellenkező esetben a bírónak az a mérlegelési lehetősége is elveszne, amely egyébként a saját

döntését hitelesítő szakmai és morális felelősségét megalapozhatja.²⁶

Ennek kapcsán utalunk a német szövetségi bíróság azon határozatára, amellyel a kölni bíróság 2004. december 14-én meghozott ítéletének felmentő rendelkezését lényegében azért helyezte hatályon kívül, mert az elsőfokú bíróság a bizonyítékok értékelése körében átfogóan hivatkozott ugyanezen bíróság gazdasági büntetőkamrájának 2004. május 13-án kelt 543 oldal terjedelmű ítéletére, miután a másodfokú határozat indokolása szerint minden büntető ítéletnek önmagából kiindulva érthetőnek kell lennie. A bíróság szerint az *ítéleti megállapításokat és értékeléseket hivatkozásokkal nem lehet helyettesíteni*, mert ebben az esetben hiányzik tényjogi szempontból a jogorvoslati bíróság általi felülvizsgálat lehetősége; egy korábban meghozott saját ítéletre hivatkozással sem lehet helyettesíteni a szükséges ítéleti megállapításokat.²⁷ Ezért úgy véljük, hogy az ún. rendelkező közokiratok bizonyító erejének megítélését illetően kialakult ítélkezési gyakorlatot változatlanul irányadónak kell tekintenünk.²⁸ Más kérdés az, hogy „az intellektuális közokirat-hamisítás szempontjából a rendelkező és bizonyító közokiratok megkülönböztetésének önmagában nincs ügydöntő jelentősége”.²⁹

A probléma felvetését azért is érdekesnek tartjuk, mert a szerző könyvének további részében külön fejezetet szentel a jogerő feloldásának, kitérve a Király Tibor által bevezetett „lappangó *semmisség*” fogalmára: ennek értelmében „a semmis ítéletben már nem is a büntetőhatalom gyakorlása ölt

testet”.³⁰ Ehhez képest megyénkben még ma is szakmai vitát válthat ki annak az egyszerű összefüggésnek a kérdése, hogy abszolút szabálysértés megvalósulása esetén a tényállás megalapozottságának vizsgálatára a másodfokú bíróságnak nincs [nem lehet] törvényes lehetősége, így ebben a kérdésben álláspontjának kifejtésére sem kerülhet sor a hatályon kívül helyező határozatának indokolásában. Ennek tükrében a jogerő feloldásának a szerző által összefoglalt jogirodalmi aspektusai megítélésünk szerint minden gyakorló jogász számára legalább olyan jól használható ismeretekkel szolgálnak, mint a tételes törvényi rendelkezések tükrében végigvezetett eseteinek részletes elemzése.

Ezek közül külön is kiemelendőnek tartjuk az *összefüggő ok címén történő jogerőfeloldás* kérdéskörének feldolgozását, amelynek eredményeként a szerző könnyen áttekinthető okfejtés eredményeként teszi nyilvánvalóvá annak a kérdésnek az eldöntését, hogy a fellebbezéssel nem érintett terhelt – aki a Be. 349. §-ának szóhasználatával ellentétben ilyenkor már nem vádlott, hanem elítélt – tekintetében milyen esetben kerülhet sor a vele szemben már jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére.

Az viszont hiányérzetet kelt bennünk, hogy a jogerő feloldása körében a *felülvizsgálat* intézményét is érintő szerző lényegileg csupán annak megjegyzésére szorítkozik, hogy ebben az esetben „a jogerő feloldását nem minden, hanem csak a törvényben meghatározott anyagi és eljárási szabálysértések eredményezhetik”,³¹ miután a 2006. évi

23 Elek: i. m. 139.

24 Farkas József: A jogerő a magyar polgári peres eljárásban. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976. 14.

25 Elek: i. m. 140.

26 Gondoljunk a „móri-ügyre”, amellyel az új bizonyítékra alapított perújítás bírói gyakorlatának vizsgálata körében találkozhatunk a könyvben.

27 <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=644240aee3e2e3c685a2a9ae6c1633e6&nr=35069&pos=18&anz=84> (2013. január 4.)

28 Ld. pl. az 1/2004. BJE számú jogegységi határozat indokolásának III. pontjában foglaltakat. Bírósági Határozatok 2004. 7. 492.

29 Uo. 493.

30 Király Tibor: A büntetőhatalom korlátai. A Magyar Tudományos Akadémián 1988. április 29-én elhangzott székfoglaló előadás. In: Elek: i. m. 239.

31 Elek: i. m. 271–272.

LI. törvénnyel ezek közé iktatott indokolási kötelezettség abszolút eljárási szabálysértéssé minősítése³² tapasztalataink szerint messze nem az Elek Balázs által kiemelt jelentőségű tényezőnek tekintett jogbiztonság érdekét³³ szolgálja. Ezért tartjuk „sajnálatosnak, hogy a jogalkotó a 2006. június 30. napjáig a jogalkalmazót megbízhatóan eligazító abszolút hatályon kívül helyezési okok tradicionálisan kialakult rendszerét az általa is nehezen körvonalazható indokokra hivatkozással megváltoztatta. Ez a módosítás ugyanis a jogintézmény koherenciájának a feláldozásán túl meglehetősen jogbizonytalansághoz vezető gyakorlati következményekkel is járhat”,³⁴ tehát közvetlenül befolyásolhatja a monográfia tulajdonképpeni tárgyát képező jogbiztonság gyakorlati érvényesülését, amire meggyőződésünk szerint a hatályos szabályozás módosításáig nem lehet elégszer felhívni a figyelmet.

IV. A jogerő jelentősége

Megítélésünk szerint csupán e néhány felvetésünk is jelzi, hogy mennyire szerteágazó problémakör feldolgozására vállalkozott a téma hazai és külföldi szakirodalmát, valamint a bírói gyakorlatot is kiválóan ismerő Elek Balázs, amikor a 608. §-ból álló Be. által tematikus módon mindössze 2 §-ban szabályozott jogintézmény minden szóba jöhető összefüggését vizsgálat tárgyává tette. Ennek – a mellékleteivel együtt 313 oldal terjedelemben közreadott – eredményét a büntető igazságszolgáltatás rendszerében egymásra épülő funkciókat betöltő jogalkalmazókként a büntetőjog minden olyan művelője számára beható tanulmányozásra ajánljuk, akinek fontos a jogszabályok egységes alkalmazásától is függő jogbiztonság erősödése, amiről a jog szankció általi kikényszerí-

ríthetőségében megnyilvánuló erejének tisztelete nélkül aligha beszélhetünk. Ezt persze hatékonyan elősegíthetné az is, ha Elek Balázs munkájának ismeretében a jogalkotó is a jelentőségének megfelelően szabályozná a jogerőt a büntetőeljárásban,³⁵ amelyre praktikus példával a svájci büntető perrendtartás szolgálhat számunkra.³⁶ A szakmai indikáció jogszabályi formát öltéséig természetesen még hosszú út vezethet, aminek a megvalósulását nyilván más tényezők is befolyásolhatják, vagyis pillanatnyilag Elek Balázs javaslatainak célba érésében sem lehetünk biztosak; abban viszont igen, hogy a jogalkalmazás még ennek hiányában is profitálni fog a szerző munkájából. Elek Balázs művének elolvasása után akár azon is elgondolkodhatunk, hogy mennyiben van létjogosultsága annak az írói megközelítésnek, amely szerint: „A dolgok formái adják a törvény erejét.”³⁷

32 Be. 373. § (1) bekezdésének III. pontja.

33 Elek: i. m. 272.

34 Fázsi László: Megjegyzések az indokolási kötelezettség megsértésének következményeit érintő törvénymódosításhoz. Bűnügyi Szemle 2009. 2. 80.

35 Ezáltal kiküszöbölhető lenne pl. az olyan visszas helyzet előfordulása, hogy az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 3/1986. (II. 21.) IM rendelet 9. §-ának (2) bekezdése szerint „a határozat jogerőre emelkedését a szakértői díj utalványozásánál tanúsítani kell”, amelynek előírása a Be. 105. §-ának (7) bekezdésében foglaltakra figyelemmel ellentétes a 347. §-ának (3) bekezdésével az ilyen határozat elleni fellebbezés halasztó hatályának hiányában, aminek a problematikáját a szerző általánosságban érinti. Ld. Elek: i. m. 191.

36 437. § Az ítéletek és egyéb eljárást elintéző döntések, amelyekkel szemben e törvény szerint jogorvoslatnak van helye, jogerőre emelkednek, ha: a) a jogorvoslati határidő kihasználatlanul lejárt, b) a jogorvoslatról lemondanak vagy visszavonják, c) a fellebbezési fok a jogorvoslatot elutasítja. 438. § A büntetőhatóság, amelyik a döntést meghozta, a jogerő beállítását feltünteti az ügyiratban vagy az ítéletben. Ha a résztvevővel közölték, hogy jogorvoslatot jelentettek be, akkor vele az ítélet jogerejét is közölni kell. Ha vitatott a jogerő beállta, akkor arról az a hatóság dönt, amelyik a döntést meghozta. A jogerőről történő döntés ellen panasznak van helye. Forrás: <http://www.admin.ch/ch/d/ff/2007/6977.pdf> (2013. január 4.)

37 Chrichton, Michael: Élesben. Aquila Könyvkiadó, 2007. 94.